

פרדס נסים

מתורתו של מור הגאון הצדיק המקובל רבינו **נסים פרץ** זצוקלה"ה

ו תשרי תש"ז - כח שבט תשע"ב

בס"ד | שבת ראה | כ"ה במנחם אב תש"פ

נקודה עם מחשבה

מעבר גבול | הרב אהרון אבישי

נמל איסטנבול היה מקום פעלתי ושוקק עשייה בכל שעות היממה. מנופי ענק נראים בכל מקום פורקים סחורות ומכולות מאוניות משא, פקחי רישום מתרוצצים כדי להחתיים אשרות כניסה, סוחרים מפוקפקים שמנסים להעלים מס מהרשויות, כל אלו יוצרים בליל רועש וצבעוני המאפיין את המקום.

באותו היום הורגשה נוכחות מוגברת של שוטרים בסרבלים שחורים שהקדירו את האווירה. מטרתם של השוטרים הייתה לאכוף את החוק החדש והמוזר ביותר שמעכשיו ועד להודעה חדשה אסור לנוסעים להכניס מוצרי מזון לתוככי המדינה.

באוניה היוקרתית 'ויקטוריה' כעסו הנוסעים מאד על רב החובל שלא עדכן אותם בחוק החדש וכעת עליהם להשליך אל הים הרבה מוצרי מזון. רב החובל הסביר להם "בתחילת ההפלגה כשראיתי אתכם מביאים אוכל ומזון לא אמרתי כלום משום ששיערתי שתסיימו אותם בדרך, אבל כעת כשהגענו צריך לנקות את הכל".

חודש אלול והימים הנוראים שאנו נמצאים בפתחם הם כמו 'מעבר גבול'. כל אדם שבמהלך השנה צבר לעצמו מטען של עונות ומעשים רעים ועדיין לא תיקן את הטעון תיקון צריך בימים אלו לנקות את הכל כדי לעבור את הגבול בבטחה.

שבת שלום ומבורך.

משמרת ראש חודש אלול

שיחתו של מורנו ורבינו זצ"ל

נאמר כמה מילים בשבח ומעלת 'תיקוני הזוהר', ובמעלת מי שאמרם רבי שמעון בר יוחאי. ידוע המנהג, מנהג ישראל תורה הוא, שנוהגים לומר 'תיקוני הזוהר' כל חודש אלול עד יום הכיפורים. ספר 'תיקוני הזוהר' מחולק בדיוק לארבעים יום, אבל הבעיה היא ההקדמה שהיא מאוד ארוכה. אז יש שמספיקים אותה בערב ראש חודש אבל בד"כ אי אפשר להספיק אותה גם אם לומדים כל ערב ראש חודש. לכן מתחילים ללמוד מט"ו באב עד יום הכיפורים. ובזה יש רמז למה שאמרו חז"ל "לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכיפורים". הכוונה היא, מהם ימים טובים לישראל? כשישראל לומדים 'תיקוני הזוהר' - עושים טובה לכל ישראל. עושים את הימים טובים, ממתקים את הדין. מה זה טוב ולא טוב? מתי שיש דין זה לא טוב, ומתי שיש רחמים ויש חסדים אז הכל נמתק, הכל טוב. לא היו ימים טובים לישראל כט"ו באב וכיום הכיפורים, שבט"ו באב מתחילים תיקוני הזוהר וההקדמה, וביום הכיפורים צריכים לסיים.

תיקוני זוהר מעלתם גדולה יותר

ידוע ש'תיקוני הזוהר' הם במעלה יותר מהזוהר. על הזוהר נאמר שכל העוסק בו, אף על פי שאינו מבין, מאיר אור רב לנפשו, וזה לימוד למעלה מכל הלימודים. בעוצמה של הזוהר, אפילו שעה אחת מלימוד הזוהר נחשבת להמון שעות מלימוד שאר חלקי התורה. כמו שכתב בעל ה"כסא מלך" ב'תיקוני הזוהר' תיקון ל', שלימוד זוהר בגרסא בעלמא, מתקן בשעה אחת כאילו עשה חודש שלם בלימוד נגלות התורה. אז אם כן, ידוע מעלתו של הזוהר. תיקוני זוהר זה לפחות כפול עשר.

רבי שמעון כיון לתיקון הנשמות

מדוע? אומר הגאון מוילנה בפירושו על 'תיקוני הזוהר' - כיוון שרבי שמעון בר יוחאי כיוון בזה לתקן את הנשמות. הוא לא רק כתב שבעים פירושים למילה "בראשית", אלא כיוון באמירה הזו לתיקון הנשמות. לכן הוא קרא לזה 'תיקוני הזוהר', כלומר כל הקורא בהם מתקן נפשו רוחו ונשמתו. מקדש את הנשמה ומטהר את הגוף. מזכך את האויר של העולם. ממתק דינים וחבלי משיח. מקרב את הגאולה מאוד מאוד.

זמני השבת *לב"ק ראה*

ר"ת	יציאה	כניסה		ר"ת	יציאה	כניסה
20:39	20:03	18:58	חיפה	20:36	20:03	19:05
20:38	20:01	19:05	באר שבע	20:39	20:00	18:48

תיקוני זוהר בחודש אלול

על כל פנים, כותב 'כף החיים' שכמו שיש תוספת בתפילה באמירת הסליחות, יש תוספת בלימוד באמירת 'תיקוני זוהר' בחודש אלול. כל יום צריך להקדיש לפחות חצי שעה אם לא יותר, כדי להספיק. מי שיכול ללמוד וגם קצת להבין - מה טוב. אבל גם בגרסא בעלמא זה טוב.

מדוע קרא רשב"י לספר 'זוהר'

מי לנו גדול מרבי שמעון בר יוחאי. כותב רשב"י למה הוא קרא לספר 'זוהר'? - בגלל שזה אור עליון שלא שלטה בו שום בחינה של רע, שום בחינה של פגם, זיהרא עילאה דאדם קדמאה, בחינת הפנימיות של התורה הקדושה, ששם הכל זך וטהור. לכן הוא קרא לספר 'זוהר'. זוהר עליון, זוהר בהיר בשחקים. כשאדם לומד את הזוהר למטה, מאיר עליו אור לא מעלמא הדין, אור בעל עוצמה אדירה שמאיר לו, מטהר אותו, מזכך אותו. אז, כל שכן וכל שכן 'תיקוני זוהר', שרבי שמעון בר יוחאי חיבר אותם בכיוון של תיקון, על המילה "בראשית" המילה הראשונה בתורה. כתב עליה שבעים תיקונים, והכוונה היא לגלות שבעים פנים שבתורה. הנה

במילה אחת יש שבעים פנים לתורה. כל תיקון ותיקון זה פן, אופן אחד בתורה. כשאדם קורא את הדברים, בעצם עוברים גם על הנשמה שלו שבעים אנפין של התורה, וזה מתקן אותו תיקון גדול ועצום.

רשב"י הצטער במערה, בכדי לתקן את דורנו!

מה לנו יותר מזה שכתוב שרבי שמעון בר יוחאי הצטער בצער המערה בשביל לתקן את הנשמות של דור המשיח, דור עקבתא דמשיחא, והדור הזה זה אנחנו. וכבר תיקן את הנשמות בשרש על ידי שהבריח אותם למערה, וישב בה, ועסקו בתורה הוא ובנו לתקן את כל הנשמות. אלא שזה היה תיקון שנשמה אבל מה עם הגוף? כשתבוא הנשמה בתוך הגוף, הגוף יהיה לו קשה מאוד מאותם הנסיגות הקשים והנוראים. בפרט ניסיון הצניעות, נסיון הקדושה, נסיון הפריצות, נסיון העריות, ההסתכלות בעריות, המחשבות הרעות. ויותר גרוע מזה, דברים נוראים ועצומים. מי יכול לעמוד?

מי שלומד בתקוני זוהר, לא נפגע!

לכן רבי שמעון בר יוחאי מה עשה? לא די שתקן את הנשמות של עקבתא דמשיחא, אלא חיבר להם תיבה, תיבת נח, זה 'תיקוני זוהר'. שבשעה שאדם לומד בתיקונים האלה, המבול של מה שקורה בדור עקבתא דמשיחא לא

פוגע בו. יכולה לבא סופת הוריקן ולהפוך גגות, ולהפוך בתים, ולהפוך ימים ונהרות, ואנשים נהרגים, והוא נשאר קיים. לא קורה לו שום דבר. למה? כי הוא נמצא בתוך 'תיקוני זוהר'. כך מבחינה רוחנית, מעלת לימוד 'תיקוני זוהר' היא גדולה ועצומה מאוד. כל השנה צריך לעסוק ב'תיקוני זוהר'. אבל באלול זה חובת היום, חובת הזמן, שאדם ילמד כל יום את המנה של אותו היום. ומי שלא למד את מנת היום, אז ילווה מיום אחר וישלים. העיקר הוא להשתדל כמה שאפשר להשלים את זה עד יום הכיפורים.

אמירת הסליחות. אמירת הסליחות היא עניין גדול. ההלכה הראשונה בשולחן ערוך בהלכות ראש השנה - "נוהגים לקום באשמורת לומר סליחות ותחנונים מראש חדש אלול ואילך עד יום הכיפורים". ואם תאמר אנחנו עוד לא בראש חודש, אנחנו בערב ראש חודש, אז איך אנחנו אומרים סליחות? התשובה היא כי בראש חודש עצמו לא אומרים סליחות במקום ראש חודש אנחנו אומרים סליחות עכשיו. ועוד, שבערב ראש חודש עוד לא חייבים לומר סליחות, ואנחנו פשוט פותחים את הדרך לאמירת הסליחות, כיוון שאין לנו לחץ של זמן, יש לנו את כל הלילה. ואנחנו עושים את זה ממש בחצות הלילה, ועושים את זה לאט לאט.

הסליחות של מרן השלחן ערוך

אם אדם יראה בהלכה הזו, למה מרן החמיר? היה יכול להגיד פשוט, נוהגים לומר סליחות מראש חדש אלול עד יום הכיפורים, ואז היה מתיר לנו להגיד את הסליחות אחרי הצהריים. למה לא? הרי בערב ראש חודש עושים כפור קטן ואומרים סליחות אחרי הצהריים, זה לא פסול. בלילה זה פסול, בגלל שלא אומרים י"ג מידות בחצי הראשון של הלילה. אבל אחר הצהריים למה לא? או, אם אדם מתפלל בשעה שבע בבקר, אז הוא קם בשש, משש עד שבע אומר סליחות, למה לא? מי שעושה ככה השם יתן לו שכר, אבל זה לא סליחות של מרן. מרן בשולחן ערוך לא כתב ככה, אלא כתב לקום באשמורת להגיד סליחות. סימן שחכמים שידעו ערכם של

מכון הסת"ם
יד נסים
מיסודו של מו"ר הגה"צ המקובל רבי נסים פרץ זיע"א

ספרי תורה | מגילות | תפילין | פצפונים
רש"י | ר"ת | מזוזות | פיתום הקטורת | למנצח -
בכל הגדלים הרמות וההידורים | שיפוץ וחיודוש
תפילין | בתים לסת"ם | הגהות מחשב וגברא

מיוחד: ספרי תורה, תפילין ומזוזות עם כוונות האר"י והרש"ש

yadnisim@gmail.com | 052-7641356

הסליחות, אמרו לומר אותם בשעת רחמים ורצון, שהקב"ה שט במשך הלילה בח"י אלף עולמות. ובסוף הלילה באשמורה האחרונה, מחצות עד עמוד השחר, זה נקרא עת רצון, "יֵאֱנִי תַפְלְתִי לָךְ ה', עֵת רְצוֹן".

מכתב מבית משפט...

כל אחד בודאי מרגיש, ואם לא מרגיש צריך שירגיש. שקיבל מכתב מבית המשפט. מזמינים אותו לדין בעוד שלושים יום. והדין הזה הוא לא בבית דין של מטה, שיכולים לשחד אותם. והדין שלמטה הוא לא לחיים ולמוות. פה זה דינו של הקב"ה, לפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון - לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה. והדין הוא לחיים ולמוות, מי יהיה עני ומי יהיה עשיר. היום הזה של ראש השנה הוא יום שקובע את כל הימים. יום שיכול להפוך את האדם מעני לעשיר ומעשיר לעני, ממוות לחיים ומחיים למוות, זה יום שקובע את כל השנה כולה.

מדוע דווקא באשמורת?

חכמים ראו שאי אפשר לו לאדם להתכונן ביום אחד. אני לא יודע מתי תיקנו את הסליחות. בודאי לא מאנשי כנסת הגדולה, שאם כן אז גם אחינו האשכנזים היו אומרים את אותם הסליחות, כמו שהם אומרים שחרית מנחה ערבית, כל עם ישראל יש להם אותה תקנה. אז כנראה זה משהו יותר מאוחר. לכן גם הנוסח של הסליחות שונה, וגם הזמן, העיתוי, שונה. כנראה שתקנת אמירת הסליחות מראש חודש אלול עד יום הכיפורים היא אולי מהתקופה של הגאונים והלאה. בודאי מנהג קדום. אז מה ראו לתקן דווקא באשמורת הבקר? כשאדם עומד למשפט, הדבר הראשון שהוא צריך לעשות זה לקחת סנגור. ואם הוא יודע שבאמת, לא משנה איזה סנגור הוא יעמיד, הוא באמת עשה את הדבר שבו מאשימים אותו, אז הוא מכין דיבורים יפים. מבקש רחמים מהשופט, אומר לו אני מרים ידיים. חטאתי, עויתי, פשעתי, תרחם עלי. אם לא בזכותי, למען זה, למען זה.

מה בין דורות ראשונים לאחרונים?

באמירת הסליחות, חכמים צפו וראו שהאדם לא יכול להתעורר ביום אחד. אומרת הגמרא, מה בין דורות ראשונים לאחרונים? שרב יהודה שהיה בדורות הראשונים של האמוראים היה רק חולץ את הנעל בשביל להתפלל - אתי מטרא, היה יורד הגשם. ואנחנו הדורות האחרונים, מטיחים את ראשו עד סוף היום עד שירד גשם. ככה אמרו בגמרא. אז מה רואים? שלהם

היה רגש עצום לקב"ה. רק הוא מתחיל להוריד את הנעלים - הלב שלו מתחיל לבכות כבר, רק מתחיל לבקש - אומר לו הקב"ה תקח גשם. רק, עד כאן, אל תמשיך. כלומר היה להם לב, שעל המקום רק שומעים את השופרות, מתחילים לצעוק, מתחילים לבכות, זוכים בדין.

אנחנו צריכים חודש

אבל אנחנו, אם נבוא להתעורר רק ביום ראש השנה, לא נוכל להתעורר כלל. אנחנו

יכולים לקנות לראש השנה אולי שופר חדש, לקנות חליפה חדשה, עניבה חדשה, כובע, נעליים. זה אנחנו יודעים טוב טוב לעשות. אבל לעשות תשובה ביום אחד ולהתהפך לגמרי - מי יכול? אז חכמים ראו את החולשה של הדורות ואמרו בא נתקן להם חודש שלם של הכנה. והחודש הזה של הכנה, אולי ואולי, הוא ממש בורח מהידיים. כמה שהאדם מתכנן, כמה שהאדם רוצה לתפוס את אלול, זה קשה מאד.

שעה, מתן, וכוונה.

על כל פנים, חכמים ראו צורך להוסיף עוד שעה של סליחות. אם אדם לא אומר שעה שלימה של סליחות, לא אמר סליחות. סליחות צריך לומר אותם מתון ובכוונה. לעורר את הלב, לבקש רחמים. כלומר, למה הסליחות מכריעות את הכף? בגלל שהן בקשת רחמים.

מהתחלה ועד הסוף

והסליחות הן מקשה אחת. אתה לא יכול לחלק את הסליחות ולהגיד חצי גם טוב, שלישי

גם טוב, רבע גם טוב. אדם בא בסוף הסליחות, במקום לקחת את הספר לקרוא מהתחלה, הוא מצטרף איפה שנמצאים. חושב שאיפה שיש תחנה הוא יכול להכנס. צריך לדעת שעיקר הסליחות זה י"ג מידות של רחמים, ובסליחות יש י"ג מידות של רחמים ארבעה פעמים, בין האלפ"א ביתו"ת הראשונות, והם נגמרים ברבע השעה הראשונה של הסליחות. לכן מי שלא בא ברבע שעה הראשונה איבד את עיקר הסליחות. חכמים ראו את העניין, מה שאדם עלול לחשוב שהעיקר זה להגיד סליחות, אז כמה שאני יכול אני אגיד. לכן תיקנו את הנוסח הזה.

גדולת מעלת הסליחות, ממעלת לימוד התורה!

הסליחות הם לא דברים פשוטים. הסליחות, אף על פי שהן תפילה, הן נחשבות לאדם כלימוד תורה. הן מכילות שתיים עשרה אלפ"א בית"א. שתיים עשרה פעם אנחנו מזכירים את האל"ף ב"ת של התורה. בצורה של אבג"ד מאל"ף עד תי"ו, בצורה של תשר"ק מתי"ו עד אל"ף, בצורה של אתב"ש, בכל מיני צורות. העיקר, אלפא ביתא - לימוד התורה. וכך כתב בספר "טור ברקת" לרבי חיים הכהן, טוב בימים האלה של אלול לומר סליחות עם הציבור מלמוד. כלומר, אם האדם אחרי שלומד הוא מתאחר ולא ישן, ואז הוא לא יכול לקום לסליחות יותר טוב שילמד פחות ויקום לומר סליחות עם הציבור, כי זה המכריע את הכף בשעת הדין. אין לנו ערך למעלה מהתורה, תלמוד תורה כנגד כולם. אז אם ה"טור ברקת" אומר שטוב בימים האלה של אלול לומר סליחות עם הציבור מלמוד, זה סימן שהסליחות זה לימוד תורה. כי אין לנו ערך למעלה מלימוד התורה. אז הסליחות האלה יש להם חשיבות גדולה מאד.

עדות החיד"א

יותר מזה, כתב החיד"א בחיבורו "ברכי יוסף" על השולחן ערוך, ראיתי תלמידי חכמים שעוסקים באסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, בחיבורים, שכותבים פסקים. שאם הם כותבים את הפסק, אין להם לא יום ולא לילה. אם הוא עסוק באיזה סוגיה, לא יוצא ממנה עד הבוקר. אומר החיד"א, ראיתי שבימים האלה של אלול, הם מפסיקים ולומדים בגרסא בשביל לומר סליחות עם הציבור. שכשאתה לומד בגרסא שניים שלושה דפים, גומר אותם, הולך לישון וקם לסליחות. אז רואים כמה הערך של אמירת הסליחות.

האר"י היה אומר סליחות כמו הספרדים

והעדות הגדולה ביותר - רבינו האר"י. מהרח"ו כותב "ענין הסליחות של בני ספרד באשמורת הבוקר, ליל חדש אלול עד יוה"כ. העיד לי כהר"י סאג"ש ז"ל, שהוא ראה למורי ז"ל, שהיה אומר מלה במלה עם הצבור". האר"י חי לפני מאות שנים בצפת עיר הקודש. תארו לעצמכם איך היו אומרים סליחות אז, איזה מנגינות, איזה דמעות. והאר"י הוא אשכנזי בכלל, הוא פטור מלומר סליחות מראש חודש אלול עד יוה"כ. הרמ"א פוסק שמנהג בני אשכנז אינו כן. טוב, בימיו עדיין לא היה הרמ"א, אבל

ודאי שהיה מנהג שונה. קראו לו רבי יצחק לוריא. ולוריא, זה ודאי שאי אפשר לטעות ולומר שהיה ספרדי. אם היה רבי יצחק הכהן היינו יכולים לומר, כהנים יש בכל עדה ועדה. ועוד מוסיפים לו לוריא אשכנזי. כלומר, אתה לא יכול לטעות. אם כן, באמת זה ככה, בימים נוראים האר"י היה מתפלל בבית כנסת בנוסח אשכנז, והיה אומר אל טטוש תורת אמך. אבל בסליחות היה אומר מילה במילה עם הציבור, אותם הבעלי בתים הספרדים שיושבים שם בבית הכנסת האר"י, והיו מנגנים ואומרים, "עננו אלקי אברהם עננו". וככה היה יושב ואומר.

הזמן של האר"י

לא חבל על הזמן של האר"י? אין לו מה לעשות? לימוד תורה של האר"י, כמה ערך יש לו! ועוד היחודים של האר"י! מה יש לו לעשות בסליחות? ועוד פטור מהם! הוי אומר, שהאר"י בגודל השגתו ידע ערכה החשוב של אמירת הסליחות. ובאמת, אחרי

שהרש"ש הקדוש גילה את הסוד של שתי עשרה האלפ"א ביתו"ת, רואים איזה עוצמה שיש לסליחות, בצורה מיוחדת. לכן, אין מה לומר, שאמירת הסליחות - רק כשאומר אותה האדם באשמורת הבוקר, היא יכולה להביא את התוצאות הברוכות.

אם אקום לסליחות לא אתפקד כל היום

והעיקר שבעיקרים, זה פותח לאדם את הלב.

אם בן אדם אומר, אם אני אקום לסליחות אני לא אוכל אחר כך ללמוד, אני לא אוכל לתפקד בעבודה, אני ארדם, מספיק שני וחמישי וכו' וכו' מיני 'תצדיקי' - אתה יכול לעשות מה שאתה רוצה, אבל את ההלכה בשולחן ערוך הפסדת. וההלכה הזו היא קובעת את ראש השנה. אם אתה מקיים אותה, אתה זוכה לראש השנה מתוק, מיתוק כל הדינים. ואם חס ושלום הלכה זו נפגמת, אזי גם ראש השנה נפגם. לכן, כל אחד ואחד, העיקר שבעיקרים, שהוא צריך לאמץ את כוחו להגיד סליחות דוקא באשמורת הבקר. יום אחר יום, ללא פטור, אנשים נשים וטף. גם את

לכן, כל אחד היום הזה פותח את הלב שלו על הסליחות. עושה חריש עמוק עמוק בשביל אהבת הסליחות ואמירתם. להתפלל בתוך הסליחות היום, שהשם יזכה אותו להגיד את הסליחות בכל יום ויום, ארבעים יום.

הבית כנסת של ה'לובים' בבת ים

הייתי פעם בבת ים בבית כנסת של חכמי לוב. היום לוב בכותרות [באותה עת היו קרבות בלוב]. לובים מטריפולי, יהודים ישרים תמימים. הם, יש להם סליחות לא כמונו, יש להם סליחות גם בחול וגם בשבת. באותה שעה שקמים בחול, גם קמים בשבת. גם בג'רבה זה ככה. למה? מג'רבה באו שני חכמים גדולים והלכו ללוב, ונהיו שם הרבנים הראשיים, והעתיקו את כל המנהגים של ג'רבה ללוב. אז ככה הם שווים במנהגים. בכל אופן, אמרתי להם דברי חיזוק על הסליחות. אמר לי אחד, כבוד הרב, לא צריך. אפילו אם יהיה לי ארבעים חום אני לא מפסיד את הסליחות אפילו פעם אחת. אומר, תראה, אצלנו אפילו בשבת אנחנו קמים. אמרתי לו למה? שבת, תנוח, שבת קודש! הוא אומר לי, אם אני ארגיל את הגוף, אפילו בשבת, לא לקום בשעה שתיים בבקר, אז גם ביום חול אני לא אקום. ככה - שבת, חול, ארבעים יום קמים באותה שעה.

לשים 3 שעונים מעוררים!

הכל זה עניין של החלטה. אם אדם מחליט, אז זה לא משנה מתי ישנת, איך ישנת, מצידי שלא תישן. אם אתה רואה שאם

תישן לא תקום - לך לבית הכנסת מעכשיו. תרדם קצת על הספסל, כשיבואו להגיד סליחות, תתעורר. שים שעון מעורר, שים עוד אחד, ועוד אחד. אבל אין כזה דבר לא להגיד סליחות, ולא להגיד באשמורת. לא בשש בבקר, לא בצהריים. כתוב נוהגים לומר סליחות באשמורת הבקר, שאז זה שעת רחמים ורצון, ו'אֲנִי תְּפַלֵּיתִי לָךְ ה', עֵת רְצוֹן', אז בואו בחדרת קודש נתחיל בעזרת השם את אמירת הסליחות.

הילדים להעיר, ולא להגיד אם הוא יקום הוא לא ילמד בתלמוד תורה. על תדא, מי שמקיים מצוות השם, השם נותן לו כח עוז ותעצומות ללמוד במשך כל היום. לעורר רחמי שמים על עם הקודש. וכך היה המנהג מקדמת קדמתא. על תחפש קולות, על תחפש היתרים איך לא להגיד את הסליחות. מי שמקל לך הוא מקשה עליך, הוא מחמיר עליך. בסוף יהיה חס ושלום ראש השנה קשה, ואתה תסבול כל השנה בגלל שלא אמרת סליחות יום אחד.